

Bländande beskrivning av det svårbeskrivliga

Carl-Magnus Stolt. **Medicinen och det mänskliga. Vårdkonst och vardagsetik, humanism och humaniora.** 334 sidor. Stockholm: Natur och Kultur; 2003. ISBN 91-27-07395-5.

Recensent: Carl Lindgren, med dr, ordförande för kommittén för professionell utveckling, Karolinska institutet, Stockholm. (carl.lindgren@ks.se)

II Efter det att Rudolf Virchow 1858 presenterade sitt banbrytande verk om cellularpatologin har det naturvetenskapliga paradigmet inte bara varit rådande utan även tämligen stabilt inom läkarutbildningen. Den gradvisa framväxten av tron på att människan och hennes lidanden, i positivistisk anda, kunde förklaras och behandlas med utgångspunkt från kemiska analyser och radiografisk kartläggning, stärkte naturvetenskapens position på bekostnad av humanvetenskapens. Som en yttring av denna perspektivförskjutning avskaffades t ex den medicinfilosofiska examen »medikofilen« i Sverige i samband med utbildningsreformen 1907.

Humanistisk medicin akademiskt ämne
Medicinen kan inte reduceras till att handla om naturvetenskapliga skeenden i den mänskliga kroppen.

På senare år har såväl internationellt som i vårt land en välkommen insikt om värdet av humanvetenskapliga ämnen, inte bara som ett komplement utan som en betydelsebärande del i läkarutbildningen kunnat noteras. Ett exempel på detta är att Karolinska institutet 1998, som första universitet i Norden, införde humanistisk medicin som akademiskt ämne.

Ämnets första professur tilldelades Carl-Magnus Stolt, som vid sidan av sin kliniska verksamhet tidigare framträtt som såväl skönlitterär författare som

fackboks-författare. Med sin bok »Medicinen och det mänskliga«, den tredje läroboken inom ämnesområdet humanvetenskaplig medicin, placerar nu Stolt med sällspord precision in sitt ämne såväl på den teoretiska som på den kliniska kartan.

Utgår från en antikonformism

Humanistisk medicin är ett svårdefinierat begrepp, eftersom det inte finns någon entydig humanism. Humanism kan inte med självklarhet betraktas som en vetenskap som utgår ifrån en hypotetisk deduktiv modell, utan betecknar snarare en normativ positionering. »Humanistisk medicin utgår från en antikonformism«, skriver Stolt. Den sjuke kan inte definieras utifrån sina laboratorievärden eller sin ICD-diagnos. Medan naturvetenskapen således syftar till att förklara människan syftar humanvetenskapen till att förstå henne.

Vad menar då författaren karakteriserar det ämne han företräder, och hur skall kunskaper i ämnet kunna omsättas i sitt kliniska kontext? »Som jag ser det är bekräftelse av personen ett kännetecken på en humanistiskt färgad medicin«, anför Stolt.

Människan måste alltid bekräftas som en unik individ och hennes inställning om sitt lidande måste tolkas utifrån det som Husserl betecknade som dennes »livsvärld«. Problemet uppstår om medicinen i sin vetenskapsyn – och därmed sin människosyn – systematiskt inte ser och bekräftar människan som person och helhet. En person inskolad i en vetenskap kopplat till ett icke-bekräftande förhållningssätt riskerar i sin praktik att omedvetet kränka sin patient«. »Medicinen är en humanvetenskap bland andra och får inte vara främmande för det mänskliga«, fortsätter han.

Ambitiöst projekt

Denna bok är ett ambitiöst projekt som spänner över ett antal olika men närbesläktade områden som den idéhistoriska utvecklingen av humanistisk medicin, medicinsk filosofi, läkekonst och medicinens släktskap med de olika konstformerna. Dessutom ges några exempel på hur den aktuella tidsandan, vetenskapsynen och det rådande medicinska paradigmet har påverkat mottagandet av nya medicinska behandlingsformer. Humanistisk medicin är till sin natur gränsöverskridande, men strävar samtidigt till helhet.

På samma sätt som boken resonerar kring de olika delarna av förståelsekonst och bemötande av människan i samklang med de naturvetenskapliga kunskaperna visar den också hur bero-

ende av varandra dessa delar verkligen är.

Stolt, som ju även är kliniskt verksam som hematolog, är inte sen att framhålla att gedigna naturvetenskapliga kunskaper är en absolut nödvändighet för att kunna hjälpa patienterna. Med sin bok tillhandahåller han emellertid redskap för att dessa kunskaper kan användas på ett sätt som ser till hela den sjukes livsvärld och inte bara används till att behandla dennes sjukdom.

Gränsöverskridande lärobok

Läroböcker för de medicine studerande brukar vanligen vara anpassade efter den aktuella terminen och kursämnet. Stolt presenterar nu en lärobok som är gränsöverskridande även i detta hänseende.

Boken rekommenderas till läsning inte bara under själva utbildningen utan även som en följeslagare efter formella examina. Även om sjukdomar kan komma till olika uttryck i olika organsystem i kroppen och under olika faser av livet är människan dock densamma, varför boken kan användas oberoende av läsarens medicinska kunskapsnivå.

Här diskuteras de mest grundläggande frågorna inom medicinens verksamhetsfält: Vad är medicinens syfte? Vad är medicinens mål och mening? Varför vårdar vi? För vem är medicinen och vården till? Som den försiktige skribent Stolt är ger han inga dogmatiska svar på dessa och likartade frågor men målar med breda penseldrag upp en fond av frågeställningar som varje verksam vårdare kontinuerligt borde reflektera över. Med sin stora beläsenhet exemplifierar han dessa och liknande frågors relevans utifrån filosofiska, skönlitterära och värdeetiska aspekter. Vissa kapitel torde inte vara helt lättlästa i början av utbildningen. Detta motiverar till förnyad läsning och fördjupade reflektioner över innehållet allteftersom vi vinner klinisk erfarenhet och kompetens.

Boken rekommenderas till läsning, inte bara för kliniskt verksamma vårdare, utan för var och en som har intresse för vårdens humanvetenskapliga aspekter. •